

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hippologi, 5 hp

2019

**Hästens och ridsportens föränderliga roll.
Från 1950-talet till idag.**

Zarina Björklund

Strömsholm

HANDLEDARE:

Gabriella Thorell, Strömsholm

Seminariekurs i hippologi (HO0115) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

REFERAT	2
INLEDNING	2
Problem	3
Syfte	3
Frågeställning	3
LITTERATURSTUDIE	3
Bruks-och arméhäst blir sport-och hobbyhäst.....	3
Militära normer och genus i stallkulturen	4
Ridlärarrollen, förändringen från armén till ridskolan	4
Hästen för alla, ur ett genus-och klassperspektiv	5
Hästsport ur ett internationellt perspektiv	5
DISKUSSION	6
Hästens roll.....	6
Könsfördelningen i Sverige och internationellt	7
Slutsats	8
REFERENSER.....	8
Litteratur.....	8
Internet	8

REFERAT

Hästen i Sverige har tidiga anor, både från järnåldern och vikingatiden har fynd hittats som visar att hästen använts både som dragare och ridhäst. Ridsporten som idrott sysselsätter mer än 500 000 utövare, övervägande del är kvinnor och många är ungdomar. Men trots detta är allmänhetens kunskap dålig om hästens roll i historien samt den nytta som hästen gör för samhället, istället för att ridsporten möts med okunskap och fördomar behövs kunskap. Syftet med denna studie är att analysera hur hästens och ridsportens roll i svenska samhället har förändrats över tid. Även att se hästens och ridsportens roll ur ett genus- och internationellt perspektiv. Frågeställningar studien utgår ifrån är: Hur har hästens användningsområde och vem som använder hästen förändrats i Sverige från 1950-talet till idag? Hur och varför ser könsfördelningen inom ridsporten i Sverige idag ut som den gör? Hur ser könsfördelningen inom ridsporten ut internationellt? Studien är en litteraturstudie där metoden är att granska vetenskapliga texter.

Resultatet visade att när jord- och skogsbruket mekaniserades och när armén avhästades under 1950-talet, samt skedde den största förändringen i vem som använde hästen och vad den användes till. Genom statliga bidrag och subventioner blev hästen mer tillgänglig för gemene man, och snabbt ändrades rollen till fritids- och sporthäst. Efter 1950-talet började även fler kvinnor komma in i ridsporten. Internationellt grundades den moderna ridsporten i England under 1800-talet och spreds sedan över till resten av Europa och världen.

Studiens slutsats är att förr användes hästen i armén och jordbruket eller av överklassen och högt rankade militärer för nöje, idag används hästen främst till sport och nöje av alla samhällsklasser. I Sverige idag är kvinnor dominerade till antalet utövare, antalet har ökat på grund av en positivare syn på kvinnliga ryttare, jämlikbehandling i stallmiljön, kvinnas naturliga instinkter och samhällets förändring i stort. Internationellt sätt dominerar männen fortfarande till antal.

INLEDNING

Hästen och ridsporten i Sverige har tidiga anor, både från järnåldern och vikingatiden finns fynd som visar att hästen använts både som dragare och ridhäst. Under 1800-talet övergick konsten att rida till att bli en sport. Försvarsmakten har under århundraden haft stor betydelse för utvecklingen. Runt år 1950 när armén avhästades kom många av hästarna att användas till de ridskolor som startades upp och hästen blev ett mer vanligt fritidsnöje. Sverige har sedan 1900-talets början haft stora ridsportsliga framgångar på de stora mästerskapen och tillhör idag en av de främsta nationerna i världen. (Mårtenson 2015)

År 2017 fanns cirka 300 000 hästar i Sverige och Sverige är ett av de hästtätaste land per capita i världen. Hästen används idag främst som fritidssysselsättning och sport men även inom friskvård och terapi. Hästtäteten i Sverige gör hästbranschen till en viktig del av samhället framförallt ekonomiskt. Hästbranschen omsätter mer än 18 miljarder SEK per år och det genererar cirka 10 000 heltidsarbeten och cirka 30 000 deltidstjänster. (Hedenborg 2007)

Ridsporten som idrott sysselsätter mer än 500 000 utövare, övervägande del är kvinnor och många är ungdomar. Bara fotboll har fler utövare (Mårtenson 2015). Men trots detta är allmänhetens kunskap om hästens roll i historien samt den nytta som hästen gör för samhället

dålig. Från 1950-talet har hästen använts inom rehabilitering och fysioterapi. Idag växer hästens medhjälpande roll inom många områden såsom socialt arbete, psykoterapi, ledarskaps- och coachutbildningar. Utöver detta mår barn bra av att umgås med hästen, och ridsporten ger många unga en chans att lära sig att ta ansvar och känna empati. Det finns ett behov av att ändra synsättet på hästen i samhället och ridsporten. Ofta bygger allmänhetens syn på fördomar, okunskap och stereotypa föreställningar om hästen, sporten och genus, istället för kunskap. (Andersson et al. 2012)

Problem

Allmänheten behöver upplysas om hästens föränderliga roll genom historien, från produktivt redskap till hobby och sport. För att minska fördomar och okunskap om ridsporten. Då hästen och ridsporten idag är ett av våra mest populära fritidsnöjen, en stor bransch och samhällsnytta.

Syfte

Litteraturstudiens primära syfte är att kartlägga och analysera hur hästens roll och ridsporten förändrats i svenska samhället över tid. Det sekundära syftet är att även se hästens och ridsportens roll ur ett genus- och internationellt perspektiv.

Frågeställning

Hur har hästens användningsområde och vem som använder hästen förändrats i Sverige från 1950-talet till idag?

Hur och varför ser könsfördelningen inom ridsporten i Sverige idag ut som den gör?

Hur ser könsfördelningen inom ridsporten ut internationellt?

LITTERATURSTUDIE

Bruks-och arméhäst blir sport-och hobbyhäst

En studie med syfte att kartlägga och förklara hästens föränderliga roll i Sverige från år 1945 till år 2000 utfördes år 2007. Frågeställningarna var hur och varför ridsporten blivit så populär i Sverige, och varför har ridsporten förändrats från att vara mansdominerad till att idag domineras av kvinnliga utövare. Hypotesen var att svenska staten genom generösa bidrag hjälpt ridsporten att bli populär. Därför analyserades statliga offentliga rapporter, för att se hur hästar och ridsport behandlats politiskt. Utöver denna metod analyserades även utbildningsmaterial och forskning från de tre riksänläggningarna: Wången, Flyinge och Strömsholm. Även historiska tidskrifter analyserades. I resultatet framgår att många subventioner från staten hjälpt hästen att bli populär som sport-och fritidshäst, då maskiner tog över jordbruket och armén avhästades. Bland annat genom fria tågresor för civila tävlande och deras hästar. Även bidrag gavs till hästtävlingar och uppfödare av det svenska halvblodet, då militären behövde lättare hästar än de brukshästar som tidigare använts inom jordbruket. Under 1950-talet debatterades det mycket om den ohälsosamma livsstilen och den minskade

fysiska aktiviteten hos svenska folket. Debatten ledde till att statliga bidrag gavs för att bygga ridanläggningar, då ridning ansågs vara en god motionsform. Hästen blev i och med detta mer tillgänglig för allmänheten. Mycket av detta finansierades från totospel på häst. (Hedenborg 2007)

I historien har hästar och män hört samman i armén och jord-och skogsbruk, då det var tunga och farliga arbeten. Hästar hörde även till överklassen och där fanns det några kvinnor som red, men relativt sett var de få. Varför ridsporten gått från mestadels manliga utövare till kvinnliga utövare finner artikelförfattaren svårare att förklara då hon anser det vara komplext. Hedenborgs förklaring till detta var att kvinnliga instinkter som bland annat omhändertagande, gör kvinnor mer lämpade att ta hand om hästen. Studiens slutsats fann att staten på många vis genom ekonomisk subvention hjälpt till att göra ridsporten populär. (Hedenborg 2007)

Militära normer och genus i stallkulturen

En studie gjord av Thorell och Hedenborg (2015) hade som syfte att undersöka om militära normer fortsätter påverka ridsporten i Sverige. En viktig frågeställning var om militära normer fortfarande styr på riksanstalten Ridskolan Strömsholm (RS) och i så fall varför. Metoden var att analysera historiska dokument från RS så som kursplaner, rapportkort samt tidningsurklipp från år 1960 till och med år 1980. Även gammal litteratur studerades, dessa böcker gav en inblick i hur RS fungerade som utbildningsinstitution, eftersom vissa kapitel i böckerna skrevs av lärarna på RS. Under första året som ridskolan omvandlades till civil utbildades cirka 300 elever där. Metoden muntlig historia användes också, då intervjuer gjordes av Thorell med fyra personer som studerat till högsta instruktörsnivå vid RS. De intervjuade var en man som genomgått utbildningen under 1960-talet, två kvinnor som utbildats under 1970-talet och en kvinna som utbildats under 1980-talet. Intervjuerna tog plats på den intervjuades arbetsplats eller i dess hem, frågorna undersökte hur det var att utbilda sig till instruktör och vad som förväntades av studenterna på RS under ovanstående år. Studiens resultat visar att många av lärarna från den militära tiden på Strömsholm stannade kvar som lärare, då ridskolan startade sin omvandling till en civil ridskola år 1957. De använde även i stor utsträckning samma studiematerial. Militärens normer byggde på auktoritära ledare, status och sociala hierarkier. Studien fann att studenterna upplevde auktoritära ledare som en trygghet, och att de stränga militära normerna överbryggade särbehandling mellan könen. Män och kvinnor fick lika behandling och förväntades arbeta lika hårt under stalltjänstgöringen, det uppskattades av studenterna. Studiens slutsats fann att då lärare och utbildningsmaterial från militärens tid fortsatte att användas i den civila ridskolan, till viss del på grund av ekonomiska faktorer men också för att det fungerade och uppskattades av eleverna, ledde det till att mycket av de militära normerna blev kvar i stallkulturen. (Thorell & Hedenborg 2015)

Ridläraryrollen, förändringen från armén till ridskolan

En studie inriktad på ridlärare hade som syfte att undersöka hur ridläraren upplever och uppfattar sin yrkesroll i en föränderlig tid. Metoden var muntlig historia som sedan analyserades genom att använda metoderna grundad teori, institutionell teori och institutionell ekonomisk teori. Studien sökte svar på hur ridläraren upplevde sin yrkesroll. Intervjuer hölls med tio utvalda ridlärare. Urvalet baserades på att ridlärarna skulle ha arbetat i minst tio år på

sin ridskola, och lägst hade instruktörs nivån level 3 eller level 2 och gått utbildningen inom Hippologi vid Sveriges lantbruksuniversitet. Ridskolorna de var anställda vid varierade i storlek och geografiskt läge. Intervjuernas utfördes på ridlärarens arbetsplats och spelades in, tid och samtycke till intervjun skedde över telefon. Intervjuerna handlade om fyra områden: ridskolans aktiviteter, utbildning, ridlärarens pedagogik i undervisningen och ridskolans framtid. (Thorell et al. 2018)

Studiens resultat var att alla ridlärarna återkom till ett mönster av fyra ämnen i sina svar. För det första, ridläraren och ridskolan styrdes mycket av ekonomin. Den rådande lågkonjunkturen år 2008 minskade antalet elever och ridskolan var tvungna att tänka om och ändra sitt utbud av aktiviteter. För det andra, krävdes en anpassning för hur ridläraren undervisar. Då ekonomin gjort att relationen till eleverna ändrats, ansågs de nu som betalande kunder som ska ha god service och undervisas i en dialog istället för skrikande kommandon. För det tredje är ridskolan fortfarande starkt påverkad av militären. Då punktlighet, ansvarstagande, ordning och disciplin fortfarande anses krävas för att sköta hästar på bästa vis. För det fjärde, kollegial samhörighet och vi-känsla, att alla har samma värderingar och förmåga att utvecklas i sitt sätt att undervisa ansågs mycket viktigt. Studiens slutsats var att ekonomiska utmaningar löpande utvecklat ridlärarens förmåga att undervisa pedagogiskt, det har även lett till att ridläraren blivit mer medveten om yrkets normer och historiska arv. (Thorell et al. 2018)

Hästen för alla, ur ett genus-och klassperspektiv

En studie gjord av Hedenborg (2009) syftar att se förändringar i attityder gentemot genus och social klass under 1950-talet. Studien fokuserar på det stora viktiga internationella event som ägde rum i Stockholm år 1956, nämligen Olympiska spelen (OS) i ridsport. De två frågeställningar studien undersökte var hur relationen mellan social klass och ridsport samt relationen genus och ridsport ifrågasattes på 1950-talet. Studiens metod var att analysera tidningsskrifter såsom: Dagens Nyheter, Aftonbladet, Svenska Dagbladet och Morgontidningen. Andra metoder som också användes var att tolka intervjuer samt analysera reglementen och rapporter från olympiska spelen.

Resultat visade att allmänheten var intresserade av den nya populära sporten och kritik riktades mot att höga officerare fick tävla som amatörer i OS. Då Petrus Kastenman som lågt rankad officer tog guldmedalj i OS, bröt han ny mark för ryttare av lägre social klass. Studien fann även att relationen genus och ridsport ändrades mycket under 1950-talet. Då män och kvinnor tävlade mot varandra i ridsport kunde inte tidningarna skriva förlöjligande artiklar om idrottande kvinnor, vilket annars var vanligt, utan att även då förlöjligen männen. Därför ändrades synen på kvinnor som ryttare till en seriösare och positivare ton i media. År 1952 fick kvinnor även delta i OS i dressyr för första gången, och år 1956 även i hoppning. Studiens slutsats fann att ökade möjligheter i samhället, ändrade regelverk och den förändrade synen på kvinnor som ryttare bidrog till att antalet kvinnliga ryttare ökade efter 1950-talet. Det skedde även en förändring rörande relationen social klass och ridsport under 1950-talet, då det blev mer accepterat för män ur lägre social klass att utöva ridsport. (Hedenborg 2009)

Hästsport ur ett internationellt perspektiv

En studie gjord med syfte att undersöka hästsport på en internationell nivå utfördes år 2014. Frågeställningar studien utgick ifrån var hur hästsportens status ser ut internationellt och internationell hästsport ur ett genusperspektiv. Studien bygger på tolkning av resultat från tidigare forskning, kvantitativa data och information från webbsidor. Resultatet visade att England grundat mycket av den moderna hästsporten (galopp, dressyr, hoppning och fälttävlan) som sedan spreds vidare i Europa under sent 1800-tal. Därefter spreds sporten vidare i världen och antalet länder som deltar i Olympiska spelen ökar. Män är fortfarande övervägande i antal som utövare av hästsport internationellt. Kvinnliga ledare börjar ses inom hästsporten då de senaste cheferna för FEI (Fédération Equestre Internationale) varit kvinnor. Studiens slutsats fann att då antalet utövare till övervägande del fortfarande är män kan hästsport inte helt ses som internationaliserad. (Hedenborg 2014)

DISKUSSION

Hästens roll

Hedenborg (2007) syftade att kartlägga och förklara hästens roll i Sverige från år 1945 till år 2000. Frågeställningarna i studien var hur och varför ridsporten blivit så populär i Sverige, och varför har ridsporten förändrats ifrån att vara mansdominerad till att domineras av kvinnliga utövare. Resultatet var att statliga bidrag och subventioner bidragit till att göra hästen populär som sport-och fritidshäst. Mårtenson (2015) skrev i sin bok att när armén avhästades hamnade många arméhästar ute på ny-uppstartade ridskolor. Hedenborg (2007) använde till stor del offentliga rapporter som sitt material att analysera, då hon utgick ifrån hypotesen att svenska staten bidragit till stor del i att göra hästen populär. Hennes resultat och studie är trovärdig, men kanske hade det gått att hitta fler anledningar till att hästen är populär idag, om studien haft en större helhetsbild i materialurval.

Thorell och Hedenborg (2015) syftade att undersöka om militära normer råder i stallkulturen, med utgångspunkt i frågeställningen om militära normer fortfarande styr på Ridskolan Strömsholm. Resultaten visade att så var fallet. Det berodde på flera faktorer, att lärare från militärens tid stannade kvar och fortsatte verka som lärare vid den civila ridskolan, att samma utbildningsmaterial användes och att en förändring inte var ekonomiskt möjlig. Studien visade att även om hästens roll hade ändrats genom historien, från jordbruk- och arméhäst till sport- och hobbyhäst, sker fortfarande skötseln av hästen och stallen till stor del efter samma normer som under 1950-talet. Metoden i Thorell och Hedenborgs (2015) studie utgick ifrån muntlig historia men de jämförde även intervjuerna mot tidningsurklipp och litteratur från samma tids period. Det ger resultatet och studien bättre trovärdighet då intervjupersoners minnen kan ändras med tiden. Samtidigt så intervjuade de endast fyra elever vilket kan anses som få, då den civila ridskolan utbildade cirka 300 elever redan under dess första år. Vilket motsäger att resultat skulle ha hög trovärdighet men liknande resultat går även att finna i studien gjord av Thorell et al. (2018), det vill säga att militära normer fortfarande styr i stallet.

Thorell et al. (2018) undersökte hur ridläraren upplever och uppfattar dennes yrkesroll i en föränderlig tid. Metoden var muntlig historia då intervjuer hölls med tio ridlärare, urvalet av ridlärare skedde noggrant. Datan analyserades genom att använda metoderna grundad teori, institutionell teori och institutionell ekonomisk teori. Metoderna för att analysera materialet är vedertagna och ger en god bild av ett stort sammanhang utan att studiens hypotes färgar resultatet, vilket gör studien trovärdig. Resultatet var att ridlärarrollen ändrats mycket över åren, då ekonomin satt press på ridskolan och ridläraren till att bemöta elever som kunder. Det

innebär ett helt annat sätt att lära ut än militärens gamla högljudda kommandon. Även om militära normer, så som ordning, ansvarstagande och punktlighet, fortfarande uppskattades och värderades högt när hästarna och stallen skulle skötas. Denna studie har liknande resultat som Thorell och Hedenborgs (2015) studie påvisade, det vill säga att militära normer fortfarande styr skötsel av stall och hästar även om hästen numer är ridskolehäst.

En studie gjord av Hedenborg (2009) syftade att se förändringar i attityder gentemot genus och social klass under 1950-talet. Metoden studien använder sig av är källkritisk då författaren använt en större helhetsbild. Istället för att bara granska tidningsurklipp jämförde hon dessa med gamla intervjuer, reglementen och rapporter från OS.

Könsfördelningen i Sverige och internationellt

Hedenborgs (2007) studie fann det svårare att förklara varför ridsporten ändrats från att vara mansdominerad till att domineras av kvinnor. Skiftningen i könsfördelning mellan utövare ansåg hon vara en komplex fråga och beroende av samhällets förändringar i stort. Ett resultat som nämndes i studien var den vedertagna teorin att kvinnor har instinktiva egenskaper som gör dem till bättre ryttare och skötare av hästar än män. Intressant vore att i framtiden studera hur mycket samhällsförändringar av de kvinnliga- och manliga roller påverkat könsfördelningen inom ridsporten. Thorell och Hedenborgs (2015) studie undersökte militära normer i stallkulturen, resultatet visade bland annat på att de stränga militära normerna som fortfarande rådde hjälpte till att överbrygga särbehandling mellan könen. Denna studie tyder på att kvinnor och män behandlades jämlikt i stallet även om så inte skedde i övriga samhället. I jämförelse mot resultatet i Hedenborgs (2007) studie där skiftet i stallet ansågs bero på kvinnliga instinkter och förändringar i samhället i stort. I framtiden vore det intressant att forska på om den jämlika behandlingen från stränga militära normer även kan vara en anledning till att många kvinnor drogs till stallet och ett skifte i kön skedde.

Hedenborg (2009) syftade att se förändringar i attityder gentemot genus och social klass under 1950-talet, med fokus på det internationella eventet OS i Stockholm år 1956. Studiens resultat visade bland annat att relationen genus och ridsport ändrades mycket under 1950-talet. Eftersom män och kvinnor tävlade på lika villkor i sporten kunde inte media förlöjliga kvinnorna utan att även då samtidigt förlöjliga männen, vilket gav en förändrad positivare syn på kvinnliga ryttare och antalet ökade. Här ses samma resultat som i studien gjord av Hedenborg (2007), nämligen att antalet kvinnliga ryttare ökar efter 1950-talet, men ger en annan förklaring till varför så sker.

En studie gjord av Hedenborg (2014) syftade att undersöka hästsporten internationell nivå. Metoden studien bygger på är tolkning och analys av resultat från tidigare forskning, kvantitativa data och information från webbsidor. Frågor studien fokuserade på var hur hästsportens status ser ut internationellt, och internationell hästsport ur ett genusperspektiv. Internationellt sett är män fortfarande övervägande i antal utövare. Här syns en skillnad internationellt jämfört med i Sverige där majoriteten av ridsportens utövare idag är kvinnor (Mårtensson 2015). Hedenborgs (2014) slutsats att internationell ridsport inte skulle vara jämställd ur ett genusperspektiv enbart på grund av att sporten har fler manliga utövare kan ifrågasättas. Då män och kvinnor tävlar på lika villkor i sporten samt att de tre senaste cheferna för FEI varit kvinnor.

Många av studierna har samma författare, Hedenborg, vilket kan färga resultatet men då de olika studierna använt trovärdiga metoder måste också resultaten anses som trovärdiga.

Slutsats

Hästens roll i Sverige har förändrats mycket från 1950-talet till idag. Förr användes hästen i armén och jordbruket eller av överklassen och högt rankade militärer för nöje och sport. Nu ökar hästens roll inom många områden men främst används hästen till sport och nöje av alla samhällsklasser, tiden som brukshäst är förbi. I Sverige idag är kvinnor dominerade till antalet utövare, antalet har ökat på grund av en positivare syn på kvinnliga ryttare, jämlikbehandling i stallmiljön, kvinnas naturliga instinkter och samhällets förändring i stort. Internationellt sätt dominerar männen fortfarande till antal.

REFERENSER

Litteratur

Andersson, P. (21 författare) (2012). Fördomsfullt och okunnigt om ridsport. *Svenska Dagbladet*, 23 januari.

Hedenborg, S. (2009). Unknown Soldiers and Very Pretty Ladies: Challenges to the Social Order of Sports in Post-War Sweden. *Sport in History*, vol. 29 (4), ss. 601–622.

Mårtenson, J. (2015). *Ridkonsten i Sverige*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Thorell, G. & Hedenborg, S. (2015). Riding Instructors, Gender, Militarism, and Stable Culture in Sweden: Continuity and Change in the Twentieth Century. *The International Journal of the History of Sport*, vol. 32 (5), ss. 650–666.

Thorell, G., Hedenborg, S., Stråhlman, O. & Morgan, K. (2018). From giving orders to engaging in dialogue: Military norms being challenged at the Swedish riding school. *International Review for the Sociology of Sport*, vol 53 (4), ss. 451–470.

Internet

Hedenborg, S. (2007). The Popular Horse: From army and agriculture to leisure. *Idrottsforum*. [Forum]. 7 november. Tillgänglig: <https://idrottsforum.org/articles/hedenborg/hedenborg071121.pdf> [2019-08-01]

Hedenborg, S. (2014). "... and Allah took a handful of Southerly wind... and created the horse" The history of international equestrian sports. *Idrottsforum*. [Forum]. 13 juni. Tillgänglig: <https://idrottsforum.org/wp-content/uploads/2014/06/hedenborg140613.pdf> [2019-07-30]